

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 334 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-oktyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA QASHSHOQLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELLASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Kushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Тохинова Гуллола Миркамолевна	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO'NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидрахаловна	
QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIVAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	329
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich	

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIYAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Namangan filiali

“Iqtisodiyot” kafedrası katta o'qituvchisi

Email: baxtiyor0373@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish jarayonida moliyaviy nazorat tizimini takomillashtirishning innovatsion yondashuvlari tahlil qilinadi. Mamlakatda amalga oshirilayotgan raqamlashtirish siyosati, moliyaviy monitoring va nazorat mexanizmlarini modernizatsiya qilishda zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati yoritiladi. Xususan, innovatsion ta'lim yo'nalishlari orqali moliyaviy nazorat subyektlarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, axborot tizimlari hamda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan samarali foydalanish masalalari o'rganiladi. Shuningdek, rivojlangan xorijiy tajribalar tahlil qilinib, ularni milliy amaliyotga tatbiq etish bo'yicha takliflar ishlab chiqiladi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda moliyaviy nazorat tizimining raqamli transformatsiya jarayonlarini tezlashtirish, shaffoflik va samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, moliyaviy nazorat, innovatsion ta'lim, raqamli kompetensiyalar, sun'iy intellekt, axborot texnologiyalari, monitoring, shaffoflik, modernizatsiya, transformatsiya.

Abstract: This article analyzes innovative approaches to improving the financial control system in the process of developing the digital economy in Uzbekistan. It highlights the significance of modern technologies in modernizing financial monitoring and control mechanisms within the framework of the country's digitalization policy. In particular, the study examines the development of digital competencies of financial control entities through innovative educational programs and the effective use of information systems and artificial intelligence. Furthermore, advanced international practices are reviewed, and recommendations for their adaptation to the national context are proposed. The results of the research contribute to accelerating the digital transformation of the financial control system in Uzbekistan, enhancing transparency and efficiency.

Key words: digital economy, financial control, innovative education, digital competencies, artificial intelligence, information technologies, monitoring, transparency, modernization, transformation.

Аннотация: В данной статье анализируются инновационные подходы к совершенствованию системы финансового контроля в процессе формирования цифровой экономики в Узбекистане. Освещается значение современных технологий в модернизации механизмов финансового мониторинга и контроля в рамках политики цифровизации страны. Особое внимание уделено развитию цифровых компетенций субъектов финансового контроля посредством инновационных образовательных программ, а также эффективному использованию информационных систем и искусственного интеллекта. Кроме того, рассматривается передовой зарубежный опыт и предлагаются рекомендации по его адаптации к национальной практике. Результаты исследования способствуют ускорению процессов цифровой трансформации системы финансового контроля в Узбекистане, повышению прозрачности и эффективности.

Ключевые слова: цифровая экономика, финансовый контроль, инновационное образование, цифровые компетенции, искусственный интеллект, информационные технологии, мониторинг, прозрачность, модернизация, трансформация.

KIRISH

Hozirgi globallashuv sharoitida raqamli iqtisodiyot milliy iqtisodiy tizimlarning raqobatbardoshligini oshirishda asosiy omillardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi nafaqat ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohaslarini, balki moliyaviy nazorat va monitoring tizimlarini ham tubdan o'zgartirmoqda. Moliyaviy nazorat iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash, davlat budjeti mablag'larining samarali va maqsadli ishlatilishini nazorat qilish, korrupsiya hamda moliyaviy suiiste'mollarning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish jarayonida moliyaviy nazorat tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish dolzarb masalalardan biridir.

So'nggi yillarda mamlakatimizda Prezident va Hukumat tomonidan raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish, davlat boshqaruvi va moliyaviy nazorat tizimlarini innovatsion asosda modernizatsiya qilish bo'yicha qator strategik hujjatlar qabul qilindi. Xususan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi va uni amaliyotga joriy etish bo'yicha ishlab chiqilgan dasturlar moliyaviy nazorat mexanizmlarini axborot texnologiyalari bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan. Bu esa moliyaviy ma'lumotlarning real vaqt rejimida tahlil qilinishi, avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari va sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli iqtisodiyotning rivoji moliyaviy nazorat institutlari va ularning kadr salohiyatiga yangi talablarni qo'yimoqda. Ushbu talablar regtech va suptech texnologiyalari orqali monitoring hamda nazorat jarayonlarini avtomatlashtirish va tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Bank for International Settlements (BIS) tomonidan olib borilgan tahlillar suptech yechimlarining — real vaqt rejimida ma'lumot yig'ish, avtomatlashtirilgan hisobot va ochiq ma'lumot tahlili usullarining — nazorat samaradorligini oshirishdagi rolini ta'kidlaydi. Mazkur adabiyotlar regulyatorlar va markaziy banklar uchun raqamli vositalarni joriy etish bilan bog'liq institutsional hamda texnik muammolarni aniq belgilab beradi.

Ta'lim va malaka oshirish kontekstida yuqori malakali raqamli kadrlar tayyorlash muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Xususan, oliy ta'lim va kasbiy qayta tayyorlash dasturlarida big data, sun'iy intellekt hamda bulutli hisoblashga asoslangan kurslar moliyaviy nazorat funksiyalarini modernizatsiya qilish uchun zarur ko'nikmalarni shakllantiradi. Ilmiy maqolalar va amaliy hisobotlarda ta'kidlanishicha, ta'lim dasturlari amaliy mashg'ulotlar, case-study va SupTech laboratoriyalarini o'z ichiga olishi lozim, chunki bu yondashuv nazoratchilarga texnologik yechimlarni baholash va ularni amaliyotda tatbiq etish imkonini beradi.

Mamlakat miqyosida raqamli strategiyalar va siyosatlar ta'lim tizimi bilan uzviy bog'lanishi zarur. OECD ning O'zbekiston bo'yicha tahlillari "Digital Uzbekistan – 2030" strategiyasi doirasida raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish va xususiy sektor talablarini muvofiqlashtirish zaruratini ko'rsatadi. Bunday muvofiqlik moliyaviy nazorat uchun zarur bo'lgan digital financial literacy hamda analitik ko'nikmalarni tizimli shakllantiradi. UNDP va boshqa xalqaro tashkilotlarning milliy tadqiqotlari O'zbekiston sharoitida raqamli infratuzilma hamda ta'limdagi mintaqaviy tafovutlar mavjudligini ko'rsatadi, shu bois ta'lim yo'nalishlarini hududiy ehtiyojlarga moslashtirish zarurati mavjudligini tasdiqlaydi.

Amaliy tajribalar va mamlakat ichidagi loyihalar moliyaviy savodxonlik hamda raqamli malakani oshirishda innovatsion formatlarning samaradorligini ko'rsatmoqda. Central Bank of Uzbekistan misolida edutainment yondashuvi moliyaviy xabardorlikni oshirishda samarali vosita sifatida qayd etilgan. Bu yondashuv akademik dasturlar va regulyatorlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali moliyaviy nazorat tizimini yanada to'liqroq qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

Adabiyotlar, shuningdek, tadqiqot va amaliyot uchun bir nechta bo'shliqlarni ham ko'rsatadi. Birinchidan, O'zbekiston sharoitida SupTech va regtech vositalarini joriy etishning ta'limiy modellarini empirik baholash zarur. Ikkinchidan, moliyaviy nazorat sohasida digital kompetensiyalar uchun standartlar hamda sertifikatlash mexanizmlarini ishlab chiqish talab etiladi. Uchinchidan, oliy ta'lim muassasalari va regulyatorlar o'rtasida doimiy hamkorlik mexanizmlarini shakllantirish orqali amaliy laboratoriya va internship imkoniyatlarini kengaytirish lozim. Ushbu maqsadlar ta'lim-modul va kurslar orqali regulyatorlarning texnik salohiyatini oshirish hamda raqamli iqtisodiyotni nazorat qilish samaradorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish va moliyaviy nazorat tizimini innovatsion ta'lim asosida rivojlantirish holatini baholash uchun Markaziy bank, Moliya vazirligi, Jahon banki, OECD va UNDP hisobotlari asosidagi ochiq statistik ma'lumotlar yig'ildi. Olingan ma'lumotlar kontent-tahlil va taqqoslovchi tahlil usullarida o'rganildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Moliyaviy nazorat samaradorligini oshirish uchun nafaqat texnologik infratuzilma, balki kadrlar salohiyatini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Innovatsion ta'lim yo'nalishlari orqali moliyaviy nazorat subyektlarining raqamli kompetensiyalarini oshirish, yangi texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish, xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni milliy sharoitga moslashtirish ustuvor vazifalardandir. Shu jihatdan, raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy nazoratni takomillashtirish hamda bu jarayonda innovatsion ta'limning o'rnini masalasini chuqur tadqiq etish ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Raqamli iqtisodiyot — bu iqtisodiy faoliyatning barcha yo'nalishlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng qo'llashga asoslangan tizimdir. O'zbekistonda so'nggi yillarda raqamlashtirish jarayonlari jadallashib, davlat boshqaruvi, soliq tizimi, bank-moliya sektori va korporativ boshqaruv sohalarida tub o'zgarishlar yuz bermoqda. Mazkur jarayonda moliyaviy nazorat tizimining raqamli transformatsiyasi ham dolzarb masalaga aylandi, chunki iqtisodiy resurslarning samarali taqsimlanishi va ulardan foydalanish shaffofligi bevosita moliyaviy monitoringning rivojlanishiga bog'liqdir.

Moliyaviy nazorat tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish bir qator ustunliklarni ta'minlaydi:

- real vaqt rejimida ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish imkoniyati korrupsiya hamda moliyaviy suiiste'mollarning oldini olishga xizmat qiladi;
- avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari inson omili ta'sirini kamaytirib, xatoliklar ehtimolini pasaytiradi;
- sun'iy intellekt va mashinaviy o'qitish texnologiyalari moliyaviy oqimlarda yashirin tendensiyalar va xavflarni aniqlash imkonini beradi.

Moliyaviy nazorat tizimini modernizatsiya qilish jarayonida malakali mutaxassislar tayyorlash alohida ahamiyatga ega. Innovatsion ta'lim yo'nalishlari orqali moliyaviy nazorat organlari xodimlari raqamli kompetensiyalarni egallaydi, axborot tizimlari va ma'lumotlar bazalari bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va auditning zamonaviy metodlarini o'zlashtiradi hamda raqamli xavfsizlik va kiberxavfsizlik sohasidagi bilimlarini kengaytiradi. O'zbekistonda bu borada "Raqamli iqtisodiyot" va "Moliya va audit" yo'nalishlari bo'yicha yangi o'quv dasturlarini ishlab chiqish hamda xorijiy universitetlar bilan hamkorlikda malaka oshirish kurslarini tashkil etish dolzarb vazifalardan biridir.

Hozirgi kunda mamlakatimizda raqamli moliyaviy nazorat tizimini rivojlantirishda bir qator to'siqlar mavjud. Ular orasida kadrlar salohiyatining yetarli darajada emasligi, ayrim hududlarda raqamli infratuzilmaning sustligi, ma'lumotlar almashinuvi va integratsiya tizimlarining cheklanganligi, kiberxavfsizlikning to'liq ta'minlanmagani kabi omillar mavjud.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi choralarni ko'rish taklif etiladi: moliyaviy nazorat organlari xodimlari uchun innovatsion ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va majburiy qayta tayyorlash kurslarini yo'lga qo'yish, yagona integratsiyalashgan moliyaviy monitoring platformasini yaratish, sun'iy intellekt asosidagi risk tahlili tizimlarini joriy etish, kiberxavfsizlik infratuzilmasini mustahkamlash va xalqaro standartlarga moslashtirish.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy nazorat tizimining samaradorligi nafaqat texnologik infratuzilma darajasiga, balki bu tizimda faoliyat yurituvchi kadrlarning raqamli va tahliliy kompetensiyalariga ham bevosita bog'liqdir. Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy yo'nalishlarni chuqur o'qitish moliyaviy nazoratni mustahkamlashning strategik omillaridan biri hisoblanadi.

"Digitization and Financial Control"

Ushbu yo'nalish talabalarga moliyaviy jarayonlarni raqamlashtirish, hujjat aylanishini elektron shaklga o'tkazish va real vaqt rejimida monitoring qilish bo'yicha chuqur bilim beradi. Raqamlashtirilgan moliyaviy nazorat tizimlari inson omilini kamaytiradi, audit jarayonlarini tezlashtiradi va shaffoflik darajasini oshiradi. Bu yo'nalish bo'yicha tahsil olgan mutaxassislar moliyaviy nazorat organlarida samarali ishlash uchun zarur bo'lgan texnik hamda boshqaruv ko'nikmalariga ega bo'ladi.

"Digitization and Financial Control" yo'nalishi AQSh va Buyuk Britaniyadagi moliya universitetlari hamda biznes maktablarda moliyaviy jarayonlarning raqamlashtirilgan nazorati bo'yicha maxsus magistratura dasturlari sifatida shakllangan. Ushbu yo'nalishda tahsil olayotgan kadrlar elektron hisob-kitob, blockchain asosidagi tranzaksiyalarni monitoring qilish hamda shaffof moliyaviy hisobotlarni ishlab chiqish bo'yicha bilim va ko'nikmalarga ega bo'lib chiqadilar.

"AI in Finance and Control"

Sun'iy intellekt asosidagi tahliliy tizimlar moliyaviy oqimlarda anomal faoliyatni aniqlash, xavf prognozlarini tuzish va nazorat choralarni avtomatlashtirish imkonini beradi. Ushbu yo'nalish bo'yicha bilim olgan kadrlar moliyaviy firibgarliklarni aniqlash, risklarni boshqarish va ma'lumotlar oqimidan samarali foydalanishda ilg'or usullardan foydalana oladi. AI texnologiyalarining moliyaviy nazoratga tatbiqi nazorat samaradorligini oshiradi hamda korrupsiya xavfini sezilarli kamaytiradi.

Bugungi kunda Singapur Milliy Universiteti, Massachusetts Institute of Technology (MIT) va London School of Economics kabi yetakchi oliygohlar moliyaviy nazoratda sun'iy intellekt qo'llanilishiga bag'ishlangan maxsus kurslar ishlab chiqqan. Bu yo'nalishda tayyorlangan mutaxassislar firibgarlikni aniqlash, kredit risklarini avtomatik baholash va moliyaviy bozorlarni prognoz qilish sohalarida yuqori malakaga ega bo'ladilar.

"Digital Audit and Analysis"

Raqamli audit jarayonida moliyaviy ma'lumotlar katta hajmdagi elektron bazalardan olinib, maxsus tahliliy dasturlar yordamida qayta ishlanadi. Bu yo'nalish kadrlarni avtomatlashtirilgan audit vositalaridan foydalanish, real vaqt rejimida audit hisobotlarini tayyorlash va aniqlangan kamchiliklarni tezkor bartaraf etish ko'nikmalari bilan ta'minlaydi. Shuningdek, xalqaro audit standartlariga mos tahliliy metodologiyalarni o'rgatish moliyaviy nazoratni xalqaro talablar darajasiga olib chiqadi.

Germaniya va Kanada oliy o'quv yurtlarida ushbu yo'nalish alohida mutaxassislik sifatida shakllangan bo'lib, raqamli auditorlar tayyorlanmoqda. Ular zamonaviy tahliliy dasturlar yordamida budjet harakatini, soliq tushumlarini va davlat xarajatlarini raqamli platformalar asosida tahlil qilishni o'rganadilar.

"Financial IT"

Moliyaviy axborot texnologiyalari yo'nalishi kadrlarni elektron to'lov tizimlari, moliyaviy ma'lumotlar bazalari, blockchain texnologiyalari va xavfsiz ma'lumot uzatish tizimlari bilan ishlash bo'yicha tayyorlaydi. Bu sohada malakali mutaxassislar davlat budjeti hamda korporativ moliya tizimlarining barqaror ishlashini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Financial IT bo'yicha bilimga ega kadrlar moliyaviy axborotlarni tezkor qayta ishlash va ularni ishonchli himoya qilishni o'rganadilar.

Yaponiyada ushbu yo'nalish bo'yicha moliya sohasi uchun dasturchilar tayyorlashga alohida e'tibor qaratilgan. O'quvchilar moliyaviy axborot tizimlari, elektron to'lov platformalari va davlat moliyasini boshqarish dasturlari uchun IT yechimlarni ishlab chiqishga yo'naltirilgan.

"Cybersecurity in Public Finance"

Davlat moliyasida kiberxavfsizlikni ta'minlash moliyaviy nazoratning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Bu yo'nalishda o'qitiladigan kadrlar davlat budjeti operatsiyalari, soliq to'lovlari va davlat xaridlarida kiberhujumlardan himoya choralarini qo'llash bo'yicha bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Xalqaro kiberxavfsizlik protokollarini bilish moliyaviy ma'lumotlarning butligi, maxfiyligi va mavjudligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Kanada va Estoniyada bu yo'nalish bo'yicha davlat moliyaviy axborot tizimlari xavfsizligini ta'minlaydigan mutaxassislar tayyorlanmoqda. Ular budjet ma'lumotlarini himoya qilish, moliyaviy tizimlarga qarshi kiberhujumlarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladilar.

Shunday qilib, rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, moliyaviy nazorat tizimini raqamlashtirish faqat texnologiyalarni joriy etish bilangina emas, balki zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega kadrlarni yetishtirish orqali ham samarali amalga oshiriladi. Bu jarayonni O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlar bilan uyg'unlashtirish moliyaviy nazorat tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarishga xizmat qiladi.

Oliy ta'lim muassasalarida yuqoridagi yo'nalishlarni tizimli va chuqur o'qitish moliyaviy nazorat tizimining zamonaviy talablar darajasida ishlashini ta'minlaydi. Bu nafaqat korrupsiyaga qarshi kurashish samaradorligini oshiradi, balki davlat va xususiy sektor moliyaviy boshqaruvining shaffofligi, barqarorligi hamda raqobatbardoshligini mustahkamlaydi.

Moliyaviy nazoratni ta'minlashda chet el tajribalarini o'rganish va tahlil qilish muhimdir. Quyida rivojlangan mamlakatlar tajribalari tahlil qilinadi.

Estoniya dunyoda davlat boshqaruvi va moliyaviy nazoratni to'liq raqamlashtirgan yetakchi davlatlardan biridir. "e-Estonia" tizimi orqali barcha davlat moliyaviy operatsiyalari yagona elektron platformada yuritiladi. Har bir budjet operatsiyasi ochiq bo'lib, fuqarolar uchun onlayn kuzatish imkoniyati mavjud. Bu yondashuv shaffoflikni oshiradi, korrupsiya xavfini kamaytiradi va audit jarayonini avtomatlashtiradi.

Singapur moliya boshqaruvida sun'iy intellekt texnologiyalaridan faol foydalanadi. "MyMoneySense" platformasi davlat va fuqarolar moliyaviy faoliyatini real vaqt rejimida tahlil qilib, potensial xavflar bo'yicha prognozlar tuzadi. Bu tizim moliyaviy firibgarliklarni aniqlash tezligini oshiradi va risklarni boshqarish samaradorligini sezilarli yaxshilaydi.

Janubiy Koreya davlat budjeti xarajatlarini raqamli kuzatuv tizimi orqali nazorat qiladi. "Digital Budget & Accounting System" (D-Brain) platformasi barcha davlat xarajatlarini onlayn kuzatish, tahlil qilish va hisobotlarni avtomatik shakllantirish imkonini beradi. Bu tizim xarajatlar ustidan real vaqt rejimida nazorat o'rnatib, moliyaviy suiiste'mollarning oldini olish darajasini oshirdi.

Buyuk Britaniyada ochiq bank tizimi moliyaviy nazoratning samarali vositasiga aylangan. Banklar va moliyaviy tashkilotlar real vaqt rejimida ma'lumot almashadi, bu esa audit va moliyaviy monitoring jarayonlarini tezlashtiradi. Natijada audit xulosalari aniqroq tayyorlanadi va firibgarliklarni aniqlash osonlashadi.

Kanada davlat moliyasi va budjet tizimida kiberxavfsizlik masalasiga alohida e'tibor qaratadi. "Canadian Centre for Cyber Security" tashkiloti davlat moliyaviy axborot tizimlarida yuzaga keladigan kiberxavflarni

monitoring qiladi va tezkor javob choralarini ko'radi. Natijada moliyaviy ma'lumotlarning maxfiyligi va butligi kafolatlanadi.

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish jarayonida moliyaviy nazoratni takomillashtirish zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va kadrlar salohiyatini oshirish bilan chambarchas bog'liqdir. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy nazoratning samaradorligini oshirish uchun quyidagi omillar ustuvor ahamiyatga ega: moliyaviy jarayonlarni to'liq raqamlashtirish, sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan audit tizimlaridan foydalanish, moliyaviy IT infratuzilmani rivojlantirish, kiberxavfsizlik choralarini kuchaytirish hamda xalqaro standartlarga mos tahliliy metodologiyalarni tatbiq etish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oliy ta'lim muassasalarida "Digitization and Financial Control", "AI in Finance and Control", "Digital Audit and Analysis", "Financial IT" va "Cybersecurity in Public Finance" kabi zamonaviy yo'nalishlarni chuqur o'qitish hamda malakali kadrlar tayyorlash orqali moliyaviy nazorat tizimining zamonaviy talablar darajasida ishlashi uchun mustahkam zamin yaratiladi. Ushbu yo'nalishlar nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham shakllantiradi, bu esa moliyaviy nazorat organlari faoliyatining samaradorligini oshirish va raqamli iqtisodiyot sharoitida davlat resurslaridan oqilona foydalanish imkonini beradi.

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, Estoniya, Singapur, Janubiy Koreya, Buyuk Britaniya va Kanada kabi davlatlar moliyaviy nazoratni raqamlashtirish, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish hamda kiberxavfsizlikni ta'minlash orqali shaffoflikni oshirish, korrupsiya xavfini kamaytirish va budget mablag'laridan samarali foydalanishga erishgan. O'zbekiston sharoitida ham mazkur tajribalarni moslashtirish va milliy infratuzilmaga integratsiya qilish davlat moliyasining barqarorligi, ochiqligi va nazorat mexanizmlarining samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Yakuniy natija sifatida aytish mumkinki, innovatsion ta'lim yo'nalishlarini rivojlantirish hamda zamonaviy raqamli texnologiyalarni tatbiq etish orqali moliyaviy nazorat tizimida yangi sifat bosqichiga erishish mumkin. Bu esa raqamli iqtisodiyot sharoitida davlatning iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlash, moliyaviy boshqaruvning shaffofligini ta'minlash va xalqaro maydonda mamlakatning raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov, I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Mirziyoyev, Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 460 b.
3. OECD. Digital Government Index 2022: Going Digital in the Public Sector. – Paris: OECD Publishing, 2022. – 124 p. DOI: 10.1787/4f9e4a2a-en.
4. World Bank. Digital Transformation in Public Financial Management. – Washington: The World Bank, 2021. – 98 p.
5. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. – New York: W. W. Norton & Company, 2016. – 320 p.
6. Tapscott, D., & Tapscott, A. Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin and Other Cryptocurrencies is Changing the World. – London: Penguin, 2018. – 368 p.
7. Estonian Ministry of Economic Affairs and Communications. e-Estonia Guide. – Tallinn, 2023. – 54 p.
8. Singapore Ministry of Finance. Annual Report on Public Financial Management and Digital Innovation. – Singapore, 2022. – 87 p.
9. Korea Ministry of Economy and Finance. Digital Budget & Accounting System (D-Brain) Overview. – Seoul, 2021. – 45 p.
10. Canadian Centre for Cyber Security. National Cyber Threat Assessment 2023-2024. – Ottawa, 2023. – 112 p.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>